

BİR KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ OLARAK “KIRKPINAR GÜREŞ FESTİVALİ”

Doç. Dr. Şaduman Sazak¹, Öğr. Gör. Aysun E. Erşen²

¹Trakya Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Edirne, sadumans@yahoo.com; ²Kırklareli Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Yapı Eğitimi Bölümü, Kırklareli, aysunee@gmail.com

ÖZET

Günümüzün küreselleşen dünyasında rekabet edebilirliği en yüksek stratejik sektörlerden kabul edilen kültür endüstrileri tarih kentlerin ekonomik, toplumsal ve mekansal profiline yükseltilmesi ve kentin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması sürecinde itici bir güç olarak kullanılmaktadır.

Çalışmada bu kapsamda Türkiye’de tarihi Edirne kentinde gelişme potansiyeli taşıyan bir kültür endüstrisi olarak “Kırkpınar Güreş Festivali” değerlendirilmiştir

Anahtar Kelimeler: Kültürel Endüstri, Güreş Festivali, Kırkpınar, Edirne.

GİRİŞ

Günümüzde küresel ekonomide rekabetin değişen şartları, kentlerin yarışmacı avantajlarını öne çıkartmak ve bunları değerlendirmek yönünden baskı yapmaktadır. Yerel ölçekte kent, yığılma, ve eksi ekonomiler problemi ile karşı karşıyadır. Bu noktada tarihi kentleri planlamanın temel stratejisi, kentteki yaşam kalitesini tehdit eden sektörleri ayıklamak ve bunların yerine yerel ekonomiye, kenti ulusal ve uluslar arası ölçekte rekabet edebilir kılacak çevre ile barışık sektörleri enjekte etmektedir. Bu bağlamda kültür endüstrileri, bu kentlerin geliştirilmesi için öncelikli sektörler arasında yer almaktadır. Kentsel canlılık, çeşitlilik, kültürel zenginlik, doğal ve tarihi miras ve hareketlilik gibi yaratıcılığı besleyen temel özellikler de göz önüne alındığında, dünya üzerinde pek çok kentin kültür endüstrilerinin yeşerebileceği uygun ortamı bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür.

Günümüzde, kültür endüstrileri kentler için çeşitli açılardan -ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlar olarak- önemli görülmektedir.

• Ekonomik açıdan

. Kentlerin uluslar arası imajını yükseltir, onları sermaye için çekici hale getirir.

. Kentte yaratıcılığı ve bireysel girişimi destekleyen bir ortam yaratır.

Özellikle küçük ve orta ölçekli yerel firmaların oluşumunu destekler. Böylelikle kentlerde istihdam açıklarının giderilmesinde önemli bir rol üstlenir ve yerel ekonominin gelişmesine katkı sağlar.

• Tarihi ve kültürel mekanlar açısından

Kültür endüstrileri kültür turizmi için gerekli olan temel altyapının (çeşitli sanatsal aktiviteler, eğlence mekanları) gelişmesini sağlar.

Çöküntüye uğramış kent parçalarının yeniden canlanmasına ve atıl kalan tarihi yapı stoğunun ve endüstriyel yapıların yeniden işlevlendirilmesine yönelik fırsatlar sunar.

Kentlerin “markalaşmasını ve kültür turizmi açısından önemli bir destinasyon olma kapasitesini destekler., turistlerin kalış süresinin uzamasını ve tekrar gelmelerini sağlamak açısından gerekli zemini oluşturur.

Kültürün artan önemi ekonomik eğilimleri de etkiler. Ekonomik yapıda hizmet sektörünün ağırlığı artar. Kültürel ürünler ve kültürel endüstriler yeni iş alanları yaratmakta ve kültürel mirasın korunması için kamunun aldığı alışlagelmiş tedbirlere çok önemli katkıda bulunmaktadır.

Değişen yaşam biçimleri artan serbest zaman, kültürde dahil olmak üzere çeşitli rekreatif aktivitelere olan talebi artırmıştır.

Kültürel sektörler kültürel yaşam ve kültürel ekonomi arasında ki bağların güçlenmesi ve çeşitlenmesinde aracı rol üstlenmektedirler. Bu kapsamda kültür artık kamuya extra maliyetler getiren bir alan olmaktan çıkmıştır.

- Günümüzün değişen tüketim kalıpları ile kitlesel olan yerine tekil ve özel olana duyulan ilgi kültürel boyutu güçlü olan ürünlerin ekonomik değerini ve Pazar payını genişletmiştir. Bu bağlamda kültür , sunduğu cazip yatırım alanları ile özel sektör yatırımları içindeki payını giderek artırmakta, yaratıcılığa, buluşçuluğa ve verimliliğe katkısıyla yerel ve bölgesel ekonomileri güçlendirmektedir.

Kültür endüstrileri yaşamak ,çalışmak, ziyaret etmek ve boş zamanları değerlendirmek açısından kentlerin çekiciliğini artırmakta , dolayısı ile bu endüstrilerin yeşereceği mekansal düzenlemeler kentsel gelişim stratejilerinin temel eksenini oluşturmaktadır (IMP, 2006).

Özetle kültür endüstrilerinin ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarla ilişkisi 4 başlık altında toplanır; ; Turizm açısından tetikleyicidir,Doğrudan ekonomik fayda sağlar, Kentin yaşam kalitesini artırır, kente kimlik verir- imajını güçlendirir ve kültür mirasının korunmasında katkıda bulunur .

Kültür endüstrileri, ekonomik değerini kültürel değerlerinden alan sembolik ürünlerin üretilmesi, dağıtılması ve tüketilmesi ile ilgilenen sektörlerdir. Bu kapsamda kültür endüstrilerini oluşturan kültür elemanları birbirinden farklı olarak. somut (tangible) ve somut olmayan olarak iki gruptur . Her iki kültür elemanı da tarihi ve modern olmak üzere iki gruba ayrılır. Somut kültür elemanı değişmez-sabittir, somut olmayan kültür elemanı ise modern olanı değişken ,tarihi, evrensel olanı ise değişmez, sabit kalır. İnsanın içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevre ise her iki kültür elemanını (taşınır ve taşınmaz) birlikte kapsar. Sekil 1. (Gala, 2002).

Bu çalışmanın amacı, günümüzün küreselleşen dünyasında rekabet edebilirliği en yüksek stratejik sektörlerden kabul edilen kültür endüstrilerinin tarihi Edirne kentinin ekonomik, toplumsal ve mekansal profilinin yükseltilmesi ve kentin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması sürecinde itici bir güç olarak kullanılmasına ilişkin öneriyi kapsamaktadır.

Bu kapsamda öncelikle kültür endüstrisinin önemi ele alınmış olup Edirne kentinde gelişme potansiyeli taşıyan bir kültür endüstrisi olarak “Kırkpınar Güreş Festivali”tanıtılmıştır.

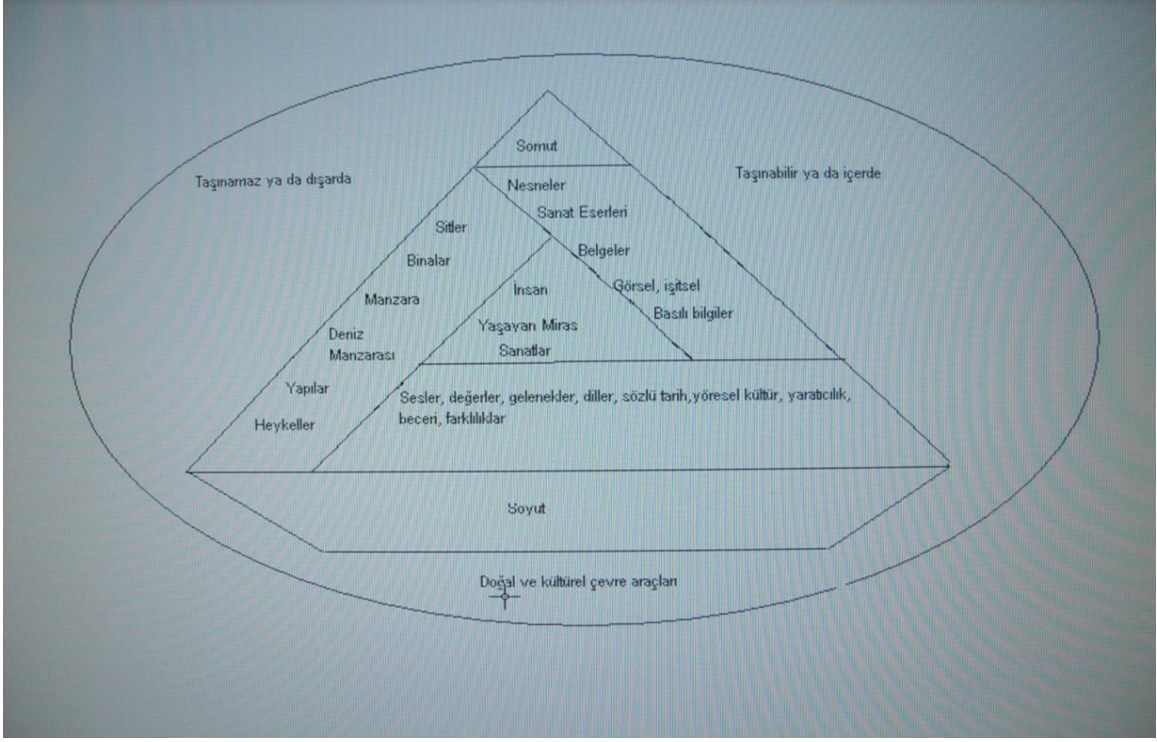

Figure 1: Taşınır ve taşınmaz kültür elemanlarının ilişki şeması (Gala, 2002)

EDİRNE'DE GELİŞME POTANSİYELİ TAŞIYAN BİR KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ OLARAK "KIRKPINAR" GÜREŞ FESTİVALİ

Edirne'nin tarihçesi

İlk çağlarda adı Orestias ve Uskuduma olan Edirne'nin kuruluşu MS.117-138 Hadrianus dönemine rastlamaktadır. Edirne kenti tarihi süreç içerisinde, askeri , ticari ve ulaşım açısından elverişli coğrafi konumu nedeniyle, önemli bir yerleşim yeri olarak gelişimini sürdürmüştür. Gerek Roma gerek Bizans dönemlerinde zaman zaman uğradığı istilalara karşın , bayındır durumuna gelen Edirne, yaklaşık bir asır boyunca Osmanlı imparatorluğuna başkentlik yapmış olması nedeniyle (92 yıl) oldukça önem kazanmış ve günümüzde de varlığını sürdüren çok sayıda tarihsel yapı ile anıt kent niteliğine ulaşmıştır.

XV. Yüzyıl Edirne'nin en parlak devrini yaşadığı, günümüzde çoğu ayakta olan cami, medrese, çarşı gibi anıtsal yapılar ile donatıldığı devir olmuştur(Özdeş,1951)

Günümüzde tarihsel değerleri koruma konusunda baş eser olan Selimiye camii (Dünya mirası listesine aday gösterilmiştir) gibi anıtsal yapılar dışında oldukça ihmal edilmiş olan Edirne kenti, sivil mimarlık örneği tarihsel yapılarını büyük ölçüde yitirmiştir. Bugün az sayıda olmakla birlikte , Selimiye camii çevresi ile Edirne eski kent merkezi-Kaleiçi ve çevresinde yoğunluk kazanan tarihsel konutların korunması, yaşatılması birer kültür varlığı olarak gelecek kuşaklara aktarılması için önlem alınması gerekmektedir (Sazak and Küçükaya, 1998).

Ancak somut tarihi değerlerinin korunması konusunda yeteri kadar başarılı olamayan Tarihi Edirne kenti somut olmayan kültürel değerlerinden de yeteri kadar faydalanamamıştır. Tarihi Edirne kentinde sürdürülebilir ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınma;yukarıda ayrıntılı olarak ele alınan kültürel endüstrinin geliştirilmesi ile sağlanabilir. Zira kent yukarıda bahsedildiği gibi somut olan çok değerli kültür mirası yanında somut olamayan pek çok kültür mirasada sahiptir. El sanatları olarak sabunculuk, süpürgecilik vb ile 645 yıldır ev sahipliğini yaptığı “Kırkpınar Güreş Festivali”.

Kültür Ve Sanat Festivalleri

Somut olmayan kültürel miras kapsamında yer alan kültür ve sanat festivalleri

Günümüzde kentlerin pazarlama ve imaj değerini yükseltme stratejilerinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Festivallerin önemini kavrayan ve bu doğrultuda stratejiler geliştiren kentler , festivallerden önemli kültürel, sosyal, ekonomik ve mekansal kazanımlar elde etmiştir.

Festivallerin kentlere sağlayabileceği katkılardan bazıları şöyle sıralanabilir.

- Yerel ve uluslar arası imaja ve kimliğe değer katar
- Sosyal birlikteliğe katkıda bulunur.
- Sanatsal etkinliklerin izleyici tabanını genişletir.
- Sanatsal üretimin gelişmesine destek olur.
- Farklı eğlence ve eğitim olanakları sunar
- Ulusal ve uluslar arası medyanın ilgisini çeker.
- Ekonomiyi canlandırır ve istihdam yaratır.
- Kente gelen ziyaretçi sayısında artışa neden olur
- Kentsel yaşam kalitesini arttırır.
- .-Kentsel ve kırsal alanların yeniden canlandırılmasına katkı sağlar.

KIRKPINAR GÜREŞ FESTİVALİ

Sosyo-kültürel kimlik bileşenlerinden olan gelenek ve göreneklerin, toplumun yaşam tarzını yansıtan değerler içinde , Edirne Tarihi Kırkpınar güreşleri de kente kimlik veren öğelerdendir. Bir kentin kimliğinin belirlenmesinde, sosyo-kültürel kimliğin oluşması gibi geleneklerin sürekliliğinin sağlanmasında etkin bir rol oynar. Bu bakış açısıyla tarihi ve turistik bir kent olan Edirne'nin tarihi Kırkpınar Güreşleri bir spor faaliyeti olmasının yanı sıra yüzyıllardır süregelen geleneksel mirasın devamıdır. 2007'de 645. ncisi düzenlenen Tarihi Kırkpınar Güreşleri dünya spor tarihinin en eski organizasyonlarından biridir. Bir efsaneye dayandırılarak, Osmanlı padişahı I. Murat 6 Mayıs 1361'de ilk resmi Kırkpınar güreşlerini başlatmıştır. Bundan sonra her yıl hıdrellez günü Kırkpınar güreşlerinin yapılması gelenek haline gelmiştir (Erdem, 2007). Dünya'da 2006'da 615 yıldır süregelen geleneksel spor organizasyonu, eğlence, kültür olma özelliğini korumaktadır. Kırkpınar güreşleri, pehlivanı, cazgırı, peşrevi ile otantik bir etkinliktir (Boyacıoğlu, 2005).

Türk tarihinin 644 bir bölümüne tanıklık etmiş olan Kırkpınar güreşleri, çağlar boyunca fiziki gücün ve yeteneğin olduğu ölçüde incelik, zerafet, onur, yiğitlik, büyüğe saygı, hoşgörü gibi insani değerlerin simgesi olmuştur .

Gerek yarışma ve sportif yönü, gerek dini , toplumsal ve ahlaki boyutlarıyla dünyada bir eşi benzeri olmayan Tarihi kırkpınar güreş festivali, Türk ve İslam kültürünün bir simgesi olarak, yıllar boyunca özünden çok şey kaybetmeden bugüne kadar gelebilen emsalsiz bir kültür varlığıdır.

Kırkpınar güreş festivali geçmişten bu yana, Türk insanının kişiliğini, sosyal –kültürel birikimini ve öz değerini temsil eden bir misyona sahiptir. Ve bu yönü ile dünya kültürünün ve uygarlık tarihinin önemli bir parçasıdır

Unesco'nun Tarihi Kırkpınar Güreş Festivalini insanlığın korunması gereken kültür mirası listesine alması;

Tarihi Kırkpınar Festivalini evrensel hale getirecek,

Kültür değerlerinin gelenekten gelen şekliyle korunmasını teminat altına alacak,

Kentte gelişecek olan kültür endüstrisi sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında bir motor görevi görecektir.

Özetle Tarihi Edirne kentinin festivalden yukarıda sıralanan önemli kültürel, sosyal, ekonomik ve mekansal kazanımları olacaktır

SONUÇ

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO'nun , 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansı'nda kabul edilen **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Somut Olmayan Kültürel Mirası** şu şekilde tanımlamaktadır: Somut Olmayan Kültürel Miras, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan miras toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur.

Sözleşmeye göre korunması gereken somut olmayan kültür mirası listesinde yer alabilmek için göz önünde tutulacak gerekli ölçüt;(http.www.unesco.org)

-Uluslararası insan hakları belgeleri esaslarına uyması,

-Toplulukların, grupların ve bireylerin karşılıklı saygı gereklerine uyum olması,

-Sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olmaları gibi ölçütler olup ,

bu kriterler Tarihi Edirne/Kırkpınar Güreş Festivali için de uygun düşmektedir.Yalnız Tarihi Edirne Güreş Festivali değil somut ve somut olmayan kültür değerleri ile Tarihi Edirne Kentinin bütünü Dünya Mirası Listesine alınmalıdır. Kültür mirasımızın insanlığın yeri doldurulamaz bir yaşam kaynağı olduğu asla unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

IMP,İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Planı Raporu, İstanbul Greater Municipality, Metropolitan Planning&Urban Desing Center

Sazak and Küçükkaya; 1998, "Restoration of İlhan Koman House", Arcitectural Conservation in Practice: Approaches Problems,Solutions", ICOMOS International Seminar, Y.T.Ü.,20 February 1998, İstanbul Turkey

Özdeş, Gündüz, 1951,Edirne İmar Planı Hazırlık Etüdü, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayını.

Erdem, Halis, 2007, Kırkpınar Güreşlerinin Tarihi, Uluslar arası .3. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Edirne

Boyacıoğlu,Ebru, 2005, Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Edirne İline Sosyo-Ekonomik Katkısı, Uluslar arası I. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Edirne

Gala, Amareswar, 2002, Humanities Research, "Culture and Haritage in Development" Vol.IX, No.1.

(<http://www.unesco.org>)